

Z. M. Dubrovina 60-vuotias

Z. Dubrovina

Leningradin valtionyliopiston suomalais-ugrilaisen filologian laitoksen johtajan Zinaida Mihailovna Dubrovinan juuret vievät Aunukseseen, jossa hän on syntynyt 16. heinäkuuta 1923. Kotikylä, karjalaisittain *Vuatsil*, sijaitsee Aunuksenjoen varrella muutama kilometri Aunuksenkaupungista Laatokkaan päin. Zinaida Mihailovna oppi lapsena paikallisen murteen, eikä se häneltä ole myöhemminkään unohtunut; siitä on osaltaan pitänyt huolta syntymäseudulta kotoisin oleva taloudenhoitaja Maria, jonka kanssa keskustelukieli on ollut livvin kieli eli yhteisen kotiseudun aunuks.

Vuonna 1941 Z. M. Dubrovina tuli Leningradin yliopistoon opiskelemaan germaanista filologiaa. Sota-aikana opiskelu keskeytyi, mutta hän sai sen päätökseen v. 1949 ja ryhtyi jatkamaan opintojaan tiedekatemian kielitieteen laitoksessa aspiranttina, nyt suomen kielen alalla. Leningradin yliopiston suomalais-ugrilaisen kielitieteen oppituolin pitkäaikainen johtaja professori D. V. Bubrih oli nimittäin havain-

nut Zinaida Mihailovnan erinomaiset edellytykset suomen ja sen sukukielten tutkijaksi ja suosittanut alan vaihtoa. Bubrih kuoli jo v. 1949 eikä siis saanut seurata suojattinsa edistystä fennougristiikassa. Z. M. Dubrovina opiskeli aspiranttina Tartossa professori Aristen johdolla ja sai määrääjässä eli kolmessa vuodessa valmiiksi suomen pre- ja postpositioita käsittelevän kandidaatinväitöskirjansa (sitä ei ole julkaistu).

Vuosina 1953—54 Dubrovina oli mukana Neuvostoliiton tiedeakatemian Karjalan haaraosaston töissä ja osallistui v. 1958 ilmestyneen Suomen kieliopin (Grammatika finskogo jazyka) laadintaan; siihen hän kirjoitti yhdessä Martti Kuusisen kanssa substantiiveja käsittelevän osan (s. 43—95).

Leningradin yliopiston suomalais-ugrilainen oppituoli oli 1925 perustettu orientalistiikan tiedekuntaan, ja vasta 1952 se liitettiin filologiseen tiedekuntaan. Tässä oppituolissa Dubrovina on työskennellyt v:sta 1953, aluksi assistenttina, pian dosenttina ja v:sta 1957 lähtien laitoksen johtajana. Laitos ei ole suuri, mutta siinä annetaan monipuolista opetusta enimmäkseen suomen ja unkarin kielen ja kirjallisuuden alalla; lisäksi on kursseja yleisessä fennougristiikassa. Suomen kielen opetuksesta ovat viime vuosina vastanneet lähinnä laitoksen johtaja Z. M. Dubrovina, Lidia J. Galahova, Martta Ahvenainen ja Helena Tuominen-Aliferenko, mutta aika ajoin oppituolissa on ollut myös vieraileva suomen kielen lehtori (v. 1968—69, 1976—78), minkä toimen täyttäminen piakkoin taas tulee ajankohtaiseksi.

Laitoksen johtajana Dubrovina on joutunut uudistamaan koko opetuksen, mikä on merkinnyt paneutumista oppituolin laajan alan moniin puoliin, ja valmistamaan — yhdessä kollegoiden kanssa — paljon oppimateriaaliakin. Ohessa hän on kuitenkin koko ajan kiinteästi harrastanut omaa tutkimustyötä ja ohjannut tutkijan tiellä muitakin.

Toisessa kansainvälisessä fennougristikongressissa Helsingissä 1965 Dubrovina piti esitelmän suomen kielen 3. infinitiivin

illatiivimuodosta intransitiivi- ja transitiiiviverbien yhteydessä. Esitelmänsä aluksi hän lausui:

Opettaessani jo monen vuoden ajan suomen kieltä Leningradin yliopistossa olen usein joutunut selittämään oppilaille suomen kielen kahden infinitiivimuodon tehtäviä lauseessa, niiden muotojen, jotka molemmat vastaavat venäjän, saksan ynnä muiden indoeurooppalaisten kielten ainoata infinitiivimuotoa. Missä tapauksessa on käytettävä I infinitiivin lyhyempää muotoa ja missä tapauksessa III infinitiivin illatiivimuotoa? Mitkä verbit esiintyvät I infinitiivin lyhyemmän muodon kanssa ja mitkä III infinitiivin illatiivimuodon kanssa? Huomasin tämän kysymyksen kuuluvan suomen kielen lauseopin vaikeimpiin, ainakin niille, jotka lukevat suomea vieraana kielenä. Olen koettanut monipuolisesti tutkia tätä kysymystä sekä suomessa että muissa itämerensuomalaisissa kielissä.

Suomen infinitiivimuotojen monimutkaisuutta järjestelmää Dubrovina onkin yksityiskohtaisesti käsitellyt vuosien mittaan lukuisissa artikkeleissa ja vihdoin kokoavasti v. 1972 ilmestyneessä monografiassaan »Infinitiivit suomen kielessä» (Infinitivy v finskom jazyke, Leningrad 1972). Analyysin pohjana on tekijän suomen kirjakiellestä 1880-luvulta alkaen poimima runsas aines, minkä lisäksi hän on ottanut huomioon Aleksis Kiven kielen ja myös — mikä on tuonut tekijälle lisää probleemeja — Kalevalan ja Kantelettaren kielen. Tulos on suuren vaivan arvoinen: monia kielioppimme »sääntöjä» on saatu täsmennetyiksi, eräitä oikaistuiksi; virkistäviä, jatkotutkimuksiinkin kehottavia vertailuja venäjään (ja yleensä indoeurooppalaisiin kielisiin) on sopivin kohdin. Teos on saanut asiantuntijoilta suurta tunnustusta, kuten näkyy mm. niistä yksityiskohtaisista arvioinneista, joita siitä ovat kirjoittaneet Alho Alhoniemi (Sananjalka 15 s. 261—265), Paul Ariste (SFU 1973 s. 221—224) ja Seppo Suhonen (Vir. 1974 s. 308—314). Valitettavasti teos venäjänkielisenä ei ole kaikkien fennistien omaksuttavissa. Se on vahinko. Olisi varmasti hyödyllistä, jos tekijä laatisi teoksestaan myös suomenkielisen laitoksen.

Syksyllä 1972 Z. M. Dubrovina väitteli

filologian tohtoriksi, ja hänet nimitettiin pari vuotta myöhemmin yliopistonsa professoriksi.

Myös Inkerinmaan kielioloihin Dubrovina on perehtynyt ja tutkijankoulutuksessa siihen muitakin perehdyttänyt. Inkerin suomenkielisen väestön historiaa hän on käsitellyt, monipuoliseen lähdeaineistoon tukeutuen, kielentutkijallekin tärkeässä artikkelissa »Iz istorii finskogo naselenija Leningradskoi oblasti» (Vestnik Leningradskogo universiteta 20, vyp. 4, 1962, s. 111—120). Huomion arvoinen on myös Dubrovinan runsasaineistoinen paikannimitutkielma »Pribaltijsko-finskije elementy v toponimike Leningradskoi oblasti» (Voprosy finnougorskoi filologii, vyp. 2, 1969 s. 76—87). Omista Inkerin murteiden keruistaan hän ei tietääkseni ole saatanut julki muuta kuin lyhyen katsauksen Inkerin savakkomurteiden tuntomerkkeihin (Petroskoissa 1961 pidetyn valtakunnallisen fennougristikonferenssin teesit, s. 87—90), mutta hänen johdolla on valmistunut kaksi jo aineistonsa vuoksi merkittävää kandidaatinväitöskirjaa Inkerin suomalaismurteista, nimittäin oppituolin pitkäaikaisen opettaja Lidia Galahovan väitöskirja kyseisten murteiden konsonantistosta (1974) ja Petroskoin kielen, kirjallisuuden ja historian laitoksessa työskentelevän, inkerinsuomalaista juurta olevan Julia Syrjäläisen kasvinnimitutkimus (1982).

Dubrovina on omistanut huomiota myös karjalan kielen ongelmille. Jo v. 1956 häneltä ilmestyi tutkielma *ims. kielten, etenkin karjalan ja vepsän myöhäsyntyisistä sijamuodostuksista* (Vestnik Leningradskogo universiteta 14, s. 69—86), siis samasta aiheesta, jota Felix Oinas on käsitellyt tutkimuksessaan »The development of some postpositional cases in Balto-Finnic languages» (SUST 123, Helsinki 1961). Dubrovinaa ovat kiinnostaneet erityisesti karjalan (sekä lyydin ja vepsän) ja maantieteellisesti läheisten venäjän murteiden kosketukset. Hänen pätevyystään näiden kysymysten käsittelijänä saimme oivallisen näytteen fennougristikongressissa, Turussa 1980, jolloin hän esimerkinomai-

sesti analysoi venäjän *rodit'sja*-verbin vaihteita karjalassa. Muista kielikontakteihin keskittyneistä tutkielmista mainitsen vielä »Izobrazitel'nye i zvukopodražatel'nyje glagoly pribaltijskogo-finskogo proishoždenija v russkih govorah Karelii» (SFU 1979 s. 243—247); siinä hän yhdessä leningradilaisen slavistin A. S. Gerdin kanssa osoittaa 80 karjalanvenäläisen, yleensä deskriptiivisuonteisen sanan karjalais-vepsäläisen alkuperän.

*

Zinaida Mihailovna Dubrovinan merkkipäivä oli 16. heinäkuuta 1983. Tämä vuosi on hänelle merkkipäivä muutenkin: on kulunut 30 vuotta siitä kun hän tuli Leningradin yliopiston suomalais-ugrilaisen filologian laitoksen palvelukseen assistentiksi ja 25 vuotta siitä kun hänet nimitettiin laitoksen johtajaksi.

Professori Dubrovinan johtama laitos ei ole suuri, ei tiloiltaan eikä oppilasmäärältään. Vuosittain on siihen pyrkijöistä otettu vastaan yleensä vain viisi opiskelijaa, ja kun opiskeluaika on viisi vuotta, koko oppilasjoukko on enintään 25 henkeä. Mutta opiskelijoiden määrän vähäisyys on suonut mahdollisuuden tehokkaaseen, henkilökohtaiseenkin opetukseen, jonka hyviä tuloksia laitoksessa käyvä vierailija panee merkille. Ensimmäiseksi kiintyy huomio siihen, miten nopeasti äidinkieleltään venäläiset opiskelijat ovat oppineet suomea, eivät vain teoriassa vaan käytännössäkin.

Leningradin yliopiston suomalais-ugrilainen laitos on aina ollut avoin suomalaisille tutkijoille ja opiskelijaryhmille, kiitos professori Dubrovinan ystävällisyyden. Hänen toimestaan monet suomalaiset kollegat — fennistit, fennougristit, folkloristit ja kirjallisuudentutkijat — ovat pitäneet vierailuluentoja Leningradin laitoksen kiinnostuneelle kuulijakunnalle ja saaneet samalla nauttia vierailunsa aikana laitoksen johdon huolenpitoa, joka on ulottunut myös vapaa-ajan ohjelman järjestämiseen.

Suomalaiset kollegat onnittelevat professori Zinaida Mihailovna Dubrovinaa tänä hänen kolminkertaisena merkki-

Katsauksia

vuonnaan ja toivottavat hänelle jatkuvaa työniloa oppilaidensa parissa sekä monia aktiivisia tutkijanvuosia.

PERTTI VIRTARANTA

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

Kuoli - kuoli ja kuoli ja kuoli
K. 1942

1